

ARTICLE

Diplomacie nestátních aktérů: badatelský mýtus, či realita?¹

Diplomacy by non-state actors: research myth or reality?

MIROSLAV PLUNDRICH²

Department of Politics and International Relations, Faculty of Arts, University of West Bohemia, Czech Republic

Abstract

The current international system finds itself at a stage where foreign relations are being formed by the official governments of individual states and also by other, often diverse, actors. In particular, non-state actors have been establishing, far more than ever, foreign contacts with other actors in areas such as trade, investment, technology exchange, and others. However, the current academic field suffers from a gap in the conceptualization and research of foreign activities by non-state armed actors. This study presents a new conceptual approach to foreign activities by non-state armed actors and presents two questions for a debate in international relations: Can we grasp such foreign activities by non-state armed actors that are close to diplomacy? And, if so, how can this be achieved?

Keywords

Non-state actor, diplomacy, paradiplomacy, antodiplomacy, foreign activities, Hezbollah, non-state armed groups

DOI: https://doi.org/10.24132/cejop_2022_2

How to cite: Plundrich, M. 2022. „Diplomacie nestátních aktérů: badatelský mýtus, či realita?“ *Central European Journal of Politics* 8 (1): 19–40. DOI: 10.24132/cejop_2022_2

¹ Tento text vznikl v rámci projektu Studentské grantové soutěže Západočeské univerzity v Plzni, číslo projektu SGS-2019-013.

² **Kontakt:** Miroslav Plundrich, Katedra politologie a mezinárodních vztahů, Fakulta filozofická, Západočeská univerzita v Plzni, Jungmannova 1, 301 00 Plzeň, Česká republika. E-mail: plundrim@kap.zcu.cz

1. Úvod

V rámci mezinárodního prostředí se ocitáme ve fázi, kdy zahraniční vztahy a aktivity nejsou nadále vytvářeny a prováděny *a priori* oficiálními vládami jednotlivých států. V současném systému totiž vedle států nalezneme další různorodé hráče, kteří jim daleko více než kdy dříve dokáží v mnoha oblastech zahraničních interakcí konkurovat. Řeč je konkrétně o nestátních aktérech, neboť zejména jejich počet, role a vliv v systému za uplynulá desetiletí enormně narostl. Za příklad lze uvést nadnárodní korporace, o kterých se od 90. let minulého století hovoří jako o ústředních činitelích v oblasti globálních ekonomických aktivit (viz např. Strange 1996); anebo nevládní neziskové organizace, u kterých se zkoumá jejich vliv na tvorbu a vykonávání zahraniční politiky, a to jak u jednotlivých států, tak i dokonce u nadnárodních útvarů typu Evropské unie (viz např. Steinberg 2016). V systému však vedle nadnárodních korporací anebo nevládních organizací vzrostl význam i skupin organizovaného zločinu a nestátních ozbrojených skupin, přičemž právě posledně zmíněný aktér je předmětem předkládaného textu.

Nestátní ozbrojení aktéři (NOA) vstupují do mezinárodního prostředí různým způsobem.³ Na jedné straně NOA například realizují ozbrojené útoky (viz překračování hranic a násilné útoky ugandské Armády božího odporu v několika afrických státech) a/nebo teroristické útoky (viz útoky z 11. září 2001, v Londýně v roce 2005 či Paříži v roce 2015). Na straně druhé NOA jsou schopné stejně jako státy mít zahraniční konexe ve vojenské, legální a ilegální ekonomické či politické oblasti. Jako příklad uvedme investiční počínání politicko-militantního hnutí Hizballáh v Latinské Americe (Neumann 2011), časté delegace Hamásu v Íránu anebo v Egyptě (Staff 2019; MEMO 2019) či společná jednání skupin Fatáh, Hamás a Islámský Džihád v reakci na Trumpovu tzv. Dohodu století (Bowen 2020).

V rámci této práce přicházím s tvrzením, že: 1) je to právě druhá nastíněná linie zahraničních aktivit, která dnes dělá z NOA daleko nebezpečnější a konkurenceschopné hráče v mezinárodním prostředí, protože vykonávají (či jsou schopni vykonávat) obdobné zahraniční aktivity jako suverénní státy; a 2) že výzkumné koncepty věnující se NOA a jejich aktivitám nejsou pro správné zachycení této linie zcela dostatečné, neboť jsou značně ovlivněny převládajícím státocentristickým (jde např. o koncepty jako terorismus, transnacionální organizovaný zločin, rebelie, povstalectví, partyzánský boj a další). Nikterak nezpochybňuji, že dosavadní výzkumy zahraničních aktivit NOA jsou ve svém postupu správné. Můj výzkum totiž začíná u myšlenky, že by se na NOA mělo nahlížet jako na svébytné aktéry v mezinárodních vztazích, kteří jsou schopni vedle

³ Nestátní ozbrojené aktéry definuji „jako specifické organizace, které jsou (1) ochotné a schopné použít násilí k dosažení svých cílů a (2) nejsou integrovány do formálních státních institucí, jako jsou pravidelné armády, prezidentské stráže, policie nebo speciální jednotky. Proto (3) mají určitou míru autonomie, pokud jde o politiku, vojenské operace, zdroje a infrastrukturu.“ (Schneckener 2007: 10–11, 2011: 2–3)

suverénních jednotek vykonávat svou vlastní „diplomacii“, a která má tímto směrem dosavadní badatelské kroky rozšířit. Proto je cílem tohoto textu předložit nové konceptuální pojetí zahraničních aktivit nestátních ozbrojených aktérů a započít tak debatu, která se týká otázky, zdali jsme schopni koncipovat takové zahraniční aktivity nestátních ozbrojených aktérů, které se blíží státní diplomacii, a pokud ano, pak jakým způsobem toho lze dosáhnout.

Jak je z výše uvedeného textu patrné, do výzkumu zahraničních aktivit nestátních ozbrojených aktérů vstupují s tvrzením, že k takovému výzkumu nelze využít ustálené badatelské koncepty, které souvisejí s násilnými aktivitami nestátních ozbrojených hnutí, jako je terorismus, povstalectví atd. Nabízí se zde však jiná možnost, a to využití konceptu nenásilných zahraničních aktivit tzv. substátních aktérů. Pro zahraniční aktivity substátních aktérů se v akademickém prostředí od 70., resp. 80. let minulého století používá koncept paradiplomacie. Paradiplomacie koncipuje zahraniční aktivity jiných jednotek než suverénních států, a proto se nabízí jako vhodná inspirace pro vytvoření teoretického rámce pro analýzu zahraničních aktivit nestátních ozbrojených aktérů. Nicméně i paradiplomacie s sebou přináší jistá úskalí, čemuž se dále v textu budu věnovat.

Následný text je rozčleněn do několika částí, přičemž v první kapitole textu představím krátký přehled dosavadního výzkumu paradiplomacie. V druhé kapitole zahájím kritickou rozpravu o tom, zdali jsme schopni aplikovat koncept paradiplomacie na zahraniční aktivity nestátních ozbrojených aktérů, či nikoliv. Dále ve třetí kapitole popíši navrhovanou teorii zahraničních aktivit nestátních ozbrojených aktérů a následně ve čtvrté kapitole ji otestuji na vybraném aktérovi, tj. politicko-militantní hnutí Hizballáh. V závěru práce zhodnotím mnou navrhovaný výzkumný rámec zahraničních aktivit nestátních ozbrojených aktérů, budu diskutovat o tom, zdali jej šlo aplikovat na mou případovou studii Hizballáhu, zda fungoval a případně co je možné z mé práce vyvodit pro další zkoumání, resp. další případové studie.

2. Přehled současného výzkumu a výzkumné tendence v oblasti paradiplomacie

Tendence zkoumat zahraniční aktivity regionálních vlád se v oboru Mezinárodní vztahy objevila v sedmdesátých letech minulého století. První případové studie (např. Atkey 1971) vznikaly na základě sledování zahraničních aktivit kanadských provincií anebo jednotlivých států Spojených států amerických, které se jako první začaly více angažovat v odvětvích zahraničního obchodu, investic, vědy a techniky, kultury či vzdělávání. Avšak pravý rozmach ve zkoumání těchto aktivit a aktérů přišel až v osmdesátých letech 20. století. Jak uvádí například Schiavon (2019: 5–6), tak většina prací se sice stále věnovala federálním státům západního typu (Kanada a USA), ale současně se začaly studie rozšiřovat o evropské a latinskoamerické regionální autority. Mezi nejvýznamnější

výzkumníky té doby patřil Ivo Ducháček (1984) s jeho dílem *The International Dimension of Subnational Self-Government*, který je dnes považován za pomyslného otce termínu „paradiplomacie“.⁴ Vedle Ducháčka to dále pak podle Kuznetsova (2015: 43) byli autoři jako například Hans Michelmann, John Kincaid či Panayotis Soldatos. Tito uvedení výzkumníci se snažili konceptualizovat fenomén zahraničních aktivit substátních aktérů,⁵ přičemž se postupem času dokonce zasloužili o „zformování“ toho, co dnes v současné politické vědě označujeme jako paradiplomatická studia (Kuznetsova 2015).

Samotný výzkum paradiplomatických aktivit se v následujících letech (90. léta 20. století) rozšiřoval díky změnám v mezinárodním uspořádání, tj. po pádu železné opony a rozpadu Sovětského svazu. V kontextu těchto událostí totiž narostl počet regionálních vlád působících v mezinárodním systému, a to zejména v Evropě a dále pak v postkomunistických státech. Studium paradiplomacie se právě díky nově započatým aktivitám regionálních vlád Baskicka, Katalánska, Flander, Valonska anebo Tatarstánu rozšířilo ze severoamerického prostředí i do evropského a dále pak i do ruského (Kuznetsov 2015: 43–44; Jackson 2017: 4). Zároveň se v tomto období započala zkoumat paradiplomatická jednání měst. Příkladem mohou být světové metropole jako Londýn, Tokyo, New York či Šanghaj, které taktéž začaly vykazovat paradiplomatické aktivity. Tímto rozšířením zkoumané oblasti o městská zastupitelstva zaznamenáváme další rozmach ve výzkumu paradiplomacie (Paquin 2017: 190).

Dnes v kontextu paradiplomatických studií stojí za vyzdvižení Alexander S. Kuznetsov (2015), který ve své knize *Theory and Practice of Paradiplomacy: Subnational Governments in International Affairs* velmi obstojně koncept paradiplomacie ukotvil; přinesl vlastní definici, ve které říká (Kuznetsov 2015: 30–31), že paradiplomacie je „forma politické komunikace k dosažení ekonomických, kulturních a politických nebo jakýchkoli jiných typů výhod, jejichž jádro spočívá v soběstačných akcích regionálních vlád se zahraničními vládními a nevládními aktéry“; ale především vytvořil následující klasifikaci paradiplomatických aktivit (Kuznetsov 2015: 111–113): 1) zřízení zvláštního regionálního zastupitelstva, které je odpovědné za mezinárodní záležitosti ustavující jednotky, 2) otevření stálých subnárodních úřadů („parakonzuláty“) na území zahraniční jednotky, 3) oficiální návštěvy regionálních zastupitelů v zahraničních regionech a zemích, 4) participace na různých mezinárodních akcích, jako jsou výstavy, fóra atd. pořádané zahraničními aktéry, 5) vytváření a účast v globálních a transhraničně-

⁴ Ivo Ducháček tento neologismus nevyužíval od samotného počátku své badatelské činnosti. V jeho brzkých textech totiž užíval termín „mikrodiplomacie“ (Ducháček 1984: 5, 8–9). Použitý termín „paradiplomacie“ se vyskytuje u Ducháčka (Ducháček 1986: 240) až v jeho díle nazvaném *The Territorial Dimension of Politics: Within, Among, and Across*. V tomto díle můžeme zachytit posun v Ducháčkově terminologii, neboť mikrodiplomacii ztotožnil s „novým“ pojmem – paradiplomacie.

⁵ Je dobré dodat, že výše uvedení autoři pro výzkum zahraničních aktivit substátních aktérů používali a stále používají různé termíny. Příkladem mohou být pojmy jako substátní, konstituentní, víceúrovňová, katalytická, regionální, lokální či federální diplomacie (Aguirre 1999: 185–187; Kuznetsov 2015: 25).

multilaterálních regionálních sítích a pracovních skupinách pro specifické problémy jako je zemědělství, udržitelný rozvoj, energetika, doprava atd., a 6) účast substátních aktérů na mezinárodních akcích pořádaných zahraničními aktéry prostřednictvím oficiální delegace jejich ústřední vlády.

Celkově je z dosavadního výzkumu paradiplomacie zřejmé, že substátní aktéři jdou do zahraničí na základě tří základních motivů – ekonomického, kulturního a politického. Motivy se mohou překrývat a aktéři mohou současně sledovat hned několik cílů. Uvedené motivy navíc představují tzv. ideál typy, což znamená, že žádný aktér nemá čistě ekonomickou, politickou či kulturní motivaci. Od uvedených motivů se následně odvíjejí dílčí paradiplomatické aktivity, které substátní aktéři vykonávají. Aktivity mohou mít mnoho forem a podob (viz Kuznetsova klasifikace). Může se jednat například o navazování různých kontaktů mezi regiony nebo městy s cílem dosáhnout hmatatelnější spolupráce (například v oblasti kultury a obchodu), o dohody mezi partnerskými městy či sesterskými regionálními vládami,⁶ a tak dále (Kamiński 2017: 17). V této práci jsem se rozhodl vycházet z nastíněné Kuznetsovy kategorizace zahraničních aktivit substátních aktérů, neboť právě jemu se jako prvnímu podařilo zachytit celkový dosavadní badatelský rámec paradiplomacie. Z tohoto důvodu představuje Kuznetsovo dílo společně s původními texty Ivo Ducháčka a Panayotise Soldata (otcové konceptu a neologismu paradiplomacie) odrazový můstek pro následující kapitoly.

3. Debata o možnosti aplikace paradiplomacie na nestátní aktéry

Vzhledem k výše uvedenému lze o samotné paradiplomacii říct, že nepředstavuje zcela to samé, co konvenční diplomacie států, která se týká sledování vládou definovaného státního zájmu na mezinárodní scéně. O paradiplomacii například Keating (1999: 11) tvrdí, že je funkčně specifitější a cílenější, někdy až oportunní a experimentální, neboť se v ní promítá aktérova silná funkční logika výběru nejrůznějších strategií pro vstup do zahraničí a dosažení jeho cílů v zahraničí. Stručně řečeno, paradiplomacie má v současnosti mnoho podob a stala se z ní až globální praktika, neboť se děje napříč mezinárodním systémem. V různých regionech světa a v daném regionálním kontextu na sebe přejímá různá specifika. Je však možné ji aplikovat na nestátní aktéry, respektive nestátní ozbrojené aktéry? Abych našel odpověď, tak se musím vrátit k původní tvorbě průkopníků paradiplomatických studií – Ivu Ducháčkovi a Panayotisovi Soldatovi, a k samotnému zkonstruování neologismu „paradiplomacie“.

V souvislosti s neologismem paradiplomacie je na začátek dobré dodat, že ne všichni autoři ho původně využívali. Pro výzkum zahraničních aktivit substátních aktérů se z počátku aplikovali různé termíny jako substátní, konstituentní, vícestupňová, katalytická, regionální, lokální či federální diplomacie (Aguirre 1999: 185–187;

⁶ Myšleno regionálními vládami v rámci jednoho státu.

Kuznetsov 2015: 25). I přes viditelnou pestrost však všechny pojmy odkazovaly na tentýž předmět výzkumu. Oproti ostatním termínům však neologismus „paradiplomacie“ zdatelně převládá, neboť nejvíce vystihl význam a realitu zkoumané oblasti. Jak totiž samotný Ducháček (1990: 32) uvedl, tak předpona „para“ má za úkol reflektovat fakt, že aktivity substátních aktérů jdou paralelně s tradiční diplomací států. Samotnou paradiplomacii pak Ducháček se Soldatem definovali jako externí kontakty, aktivity, vztahy a akce necentrálních vlád s jinými jednotkami, přičemž tato jednání pro ně nepředstavovala součást oficiální zahraniční politiky státu (viz Ducháček 1990: 15–20; Soldatos 1990: 35–36). Jejich konstrukce konceptu paradiplomacie šla tedy téměř souběžně s aktivní činností substátních aktérů v zahraničí.

Z výše uvedeného se zdá být patrné, že koncept paradiplomacie je doslova vystavený na substátních aktérech (regionální/lokální vlády, zastupitelstva měst). Ti jsou ale *de jure* oficiální součástí hierarchického uspořádání jednotlivých států, což znamená, že se řídí pravomocemi vycházejících z daného politického systému. Tato skutečnost však nemůže platit pro nestátní ozbrojené aktéry. Už ze samotné podstaty se totiž jedná o aktéry vznikající a fungující mimo státní struktury, kteří jsou ve svých činnostech netransparentní a především se velmi často ocitají v opozici vůči oficiálně vládě.⁷ Zároveň ani jejich zahraniční aktivity logicky nepůjdou paralelně s oficiálními diplomatickými činnostmi vlády. Dalo by se říci, že aktivity nestátních ozbrojených aktérů jsou vůči státům (a substátním aktérům) spíše v antagonické pozici. V této souvislosti je potom nutné konstatovat, že aplikací paradiplomacie na nestátní ozbrojené aktéry by došlo k narušení její konceptuální logiky. Nicméně i přesto jsme stále svědky toho, že například vůdcové Boko Haram a tzv. Islámského státu jsou schopni získat prostřednictvím svých spojenců ze zahraničí finanční, materiální či lidské zdroje ke svému boji proti vládám států, které chtěli svrhnout. V obou případech jim to bezpochyby pomohlo na cestě k nabytí územních držav, na kterých skupiny následně ustanovily vlastní podobu samosprávy. Založení jakýchsi kvazistátních celků je výsledkem toho, že samotné skupiny navíc čím dál častěji disponují i vlastním hierarchickým uspořádáním, které do určité míry supluje strukturu státních institucí. Zmíněné Boko Haram v Nigérii bylo schopné na několik měsíců kontrolovat rozsáhlé teritorium uvnitř země a disponovat svým „politickým“ aparátem (více viz Bauer 2016: 98, 120). Právě tato realita mě vede k přesvědčení, že nestátní aktéři vskutku mohou uzavírat dohody se zahraničními aktéry za účelem (například) ekonomických a politických zisků, díky čemuž nabývám přesvědčení, že jsme schopni u nich identifikovat zahraniční aktivity podobné k těm paradiplomatickým, tj. diplomatické nenásilné aktivity. Avšak vzhledem k faktu, že se aktivity nestátních ozbrojených skupin nenacházejí na perimetru těch státních, tedy jako je tomu tak u substátních aktérů, tak je

⁷ Za určitou formu opozičního jednání se dá označit samozřejmě i počínání kanadské provincie Québec v zahraničí na přelomu 60. a 70. let minulého století. Nicméně v kontextu této práce je opozičním stanoviskem myšlen stav, kdy je nestátní aktér ochoten se pro dosažení svých cílů uchýlit k násilnému řešení.

zapotřebí pro jejich zkoumání vytvořit novou konceptualizaci. Nutno dodat, že k vytvoření takové konceptualizace nelze vedle paradiplomacie využít ani již zarytých konceptů terorismu, transnacionálního organizovaného zločinu anebo povstalectví, pakliže jsou jednak silně ovlivněny státocentristem, ale především jsou vystavěny na ilegálních násilných činnostech. Stejně tak z obdobného hlediska nepřipadá v úvahu využití staro-nového konceptu antodiplomacie – tj. asymetrického konceptu k tradiční diplomacii (viz Cornago 2014). Antodiplomacie je totiž založena na existenci různých „soutěžících“ pokusů o stabilizaci anebo destabilizaci sémantických polí diplomacie, jenž představují doménu vztahových linií mezi státy. Příkladem tzv. asymetrických diplomatických *counter*-konceptů mohou být nacionalistické, anti-imperialistické, fašistické, komunistické či dokonce surrealistické anebo opět teroristické tendence a ideologie atd.

Se zřetelem k výše uvedenému a dále k tomu, že zahraniční nenásilné aktivity nestátních aktérů jsou z podstaty nesouběžné, někdy protichůdné, a dokonce až ve střetu zájmu s oficiální zahraniční politikou států, v kterém se nacházejí, tak bych osobně navrhol pro výzkum diplomacie nestátních aktérů termín „antodiplomacie“. Předpona „anto“ má odkazovat na antonymitu zkoumaného fenoménu vůči tradiční diplomacii státních aktérů. Samotnou antodiplomacii bych následně definoval jako *„zahraniční kontakty, aktivity, vztahy a akce nestátních aktérů s jinými jednotkami za účelem dosažení ekonomických, kulturních, politických a jakýchkoli jiných typů výhod, přičemž tato jednání jsou jiná vůči oficiální zahraniční politice státu, na jehož území se nacházejí.“* V následující kapitole dojde k rozpracování myšlenky „antodiplomacie nestátních aktérů“.

4. Konceptualizace zahraničních aktivit nestátních aktérů

Na základě dosavadní literatury a znalostech o nestátních aktérech lze vypořádat, že mají stejné motivace při vstupu do zahraničí jako substátní aktéři, tj. ekonomické, kulturní a politické. Jejich motivy se též mohou překrývat a rovněž jsou nestátní aktéři schopni sledovat hned několik cílů zároveň. Stejně tak jako v rámci paradiplomacie bude i zde u nestátních aktérů platit, že vypořádané motivy budou představovat především tzv. ideál typy. Zahraniční aktivity nestátních aktérů mají mnoho forem a podob, přičemž dále v textu se pokusím na bázi Kuznetsovy kategorizace zahraničních aktivit substátních aktérů vytvořit vlastní klasifikaci „antodiplomatických“ aktivit nestátních aktérů.⁸ Mnou navrhovaná klasifikace je zachycena níže v tabulce 1, načež jednotlivé „antodiplomatické“ aktivity budou popsány dále v textu.

⁸ Klasifikaci jsem vytvořil na základě studia aktivit různých nestátních aktérů (Boko Haram, Hamás, PLO, Fatáh, tzv. Islámský stát, Hizballáh, Al-Káida, Aš-Šabáb, Ansár Alláh, Tálibán, Islámský Džihád a další), které souvisí s navazováním vztahů s různými hráči v mezinárodním prostředí.

Tabulka 1. Paradiplomatické a antodiplomatické aktivity, a jejich vzájemné porovnání

Paradiplomatické aktivity substátních aktérů podle Kuznetsova (2015)	Porovnání	Antodiplomatické aktivity
1) Zřízení zvláštního regionálního zastupitelstva, které je odpovědné za mezinárodní záležitosti ustavující jednotky	≅	1) Zřizování tzv. buněk v zahraničí
2) Otevření stálých subnárodních úřadů („parakonzuláty“) na území zahraniční jednotky		
3) Oficiální návštěvy regionálních zastupitelů v zahraničních regionech a zemích	=	2) Návštěvy zástupců nestátní skupiny u představitelů jiných států či u jiných nestátních aktérů
X	≠	3) Participace na mírových jednáních a procesech v zahraničí, mimo jejich stát
4) Participace na různých mezinárodních akcích, jako jsou výstavy, fóra atd. pořádané zahraničními aktéry	=	4) Participace anebo organizace různých mezinárodních akcí, jako jsou mezinárodní konference, fóra, výstavy apod.
5) Vytváření a účast v globálních a transhraničně-multilaterálních regionálních sítích a pracovních skupinách pro specifické problémy jako je zemědělství, udržitelný rozvoj, energetika, doprava atd.	≅	5) Utváření a účast na finančních tocích a investicích s různorodými aktéry v zahraničí.
6) Účast substátních aktérů na mezinárodních akcích pořádaných zahraničními aktéry prostřednictvím oficiální delegace jejich ústřední vlády	≠	X
X	≠	6) Výměna vojenských technologií a výcvik jednotek s různorodými zahraničními partnery

Zdroj: vlastní zpracování na základě Kuznetsov (2015).

1) *Zřizování tzv. buněk v zahraničí.* U nestátních ozbrojených aktérů lze vypočítat snahu zakládat své odnože v jiných zemích z důvodu ochrany a naplnění vlastních (zahraničních) cílů. Vzhledem k neoficiálnímu a někdy až ilegálnímu charakteru však nelze hovořit o zastupitelských úřadech v pravém slova smyslu, ale spíše o operačních základnách nebo tajných buňkách. Prostřednictvím takových aparátů by pak mělo docházet k naplnění aktérova zájmu v mezinárodním prostředí, ale především na území, na kterém se buňky nacházejí. Pokud jsme schopni identifikovat tento druh „institutu“ ve zkoumaném regionu anebo konkrétním státu, tak dále nastává otázka, zdali jsme i schopni vyjasnit aspekty jeho fungování – zda jde čistě o operační základnu, tréninkové centrum anebo například pouze o verbovací buňku pro skupinu. Dále pak je na místě zjistit, zda takové odnože zkoumané skupiny jsou na daném místě ilegálně, nebo jsou místní vládou tolerovány či s ní dokonce spolupracují. Příkladem organizací, které zakládají či dříve

založily své buňky v zahraničí, je například Al-Káida, která v severní Africe a Sahelu disponuje svou odnoží v podobě tzv. Al-Káidy v islámském Maghrebu, dále pak Aš-Šabábem na arabském poloostrově, tzv. Al-Káidou na Arabském poloostrově anebo tzv. Al-Káidou na islámském subkontinentu, která operuje dominantně v Indii či Bangladéši (Joscelyn 2016; BBC 2015). Dále pak například v roce 2014 se stala džihádistická skupina z Egypta zvaná Ansár Bajt al-Maqdis odnoží tzv. Islámského státu (Islámský stát v Iráku a Levantě) (Kirkpatrick 2014). Další odnož tzv. Islámského státu jsme mohli zaznamenat na libyjském území (Chikhi 2016).

2) *Návštěvy zástupců nestátní skupiny u představitelů jiných států či u jiných nestátních aktérů.* Zde by mohlo platit stejně tak jako u Kuznětsova bodu č. 3 pravidlo, že se k výzkumu této aktivity dají využít jak kvalitativní, tak kvantitativní ukazatele. Pokud jsou k dispozici dostatečné informace a data, tak lze zkoumat, jak často zástupci konkrétní skupiny vykonávají návštěvy v zahraničí a o jak vysoce postavené zástupce v hierarchickém měřítku nestátní skupiny se jedná. Příkladem tohoto bodu může být delegace zástupců Hamásu v Íránu (Staff 2019) anebo v Egyptě, kam dokonce zavítal i samotný vůdce skupiny Ismaíl Haníja (MEMO 2019). Jiným obdobným příkladem může být setkání delegace egyptského Muslimského bratrstva se zástupci Bílého domu v roce 2012 (Tau 2012) anebo tajný summit v roce 2014, během kterého se zástupci egyptského Muslimského bratrstva setkali s reprezentanty Íránských revolučních gard (Staff 2019).

3) *Participace na mírových jednáních a procesech v zahraničí, mimo jejich stát.* Nestátní aktéři mohou představovat v určitých regionech/státech tak významného hráče, že známe případy, kdy byli přizváni k vyjednávacímu stolu v návaznosti na probíhající vnitrostátní konflikt apod. První vlašťovkou by mohla být zpráva z roku 2009, kdy mělo dojít z pozice britské parlamentní ministryně Clare Shortové k jednání se zástupci skupiny Hamás.⁹ Z pozice Shortové mělo jít o vyjednávací gesto a pomoc v otázce palestinsko-izraelské krize, které spíše vyvolalo velikou nevoli u představitelů Izraele (více viz The Guardian 2009). I přesto je to však důkaz toho, že i tímto způsobem mohou probíhat zahraniční aktivity nestátních aktérů ovlivňující mezistátní a regionální dění. Novějším příkladem může být i sled událostí v reakci na nedávný návrh amerického prezidenta Trumpa nazvaný Dohoda století (*Deal of the Century*) (Bowen 2020). Tento návrh totiž dohnal k jednomu jednacímu stolu skupiny jako Fatáh, Hamás anebo Islámský Džihád (Arabnews 2020; Staff 2020; MEMO 2020). Obdobnou ukázkou vyjednávacích procesů můžeme zaznamenat mezi zástupci Ruské federace, Tálibánu a afghánskými představiteli v Moskvě z května roku 2019 (RFE 2019).

4) *Participace anebo organizace různých mezinárodních akcí, jako jsou mezinárodní konference, fóra, výstavy apod.* Pro hodnocení tohoto bodu lze *de facto* rovněž použít jak kvalitativní, tak kvantitativní ukazatele. Je důležité zjistit kolik a jak významní zástupci se

⁹ Konkrétně mělo dojít k jednání s Chálidem Maš'alem, vůdcem palestinské militantní (teroristické) organizace Hamás.

účastnili takovýchto typů akcí. Příkladem aktéra, který měl své zastoupení na konferencích, je Hizballáh. Jeho zástupci participovali na mezinárodní konferenci s názvem „*Where Next for the Global Anti-War and Anti-Globalisation Movements?*“, kterou v roce 2004 v Bejrútu uspořádalo hnutí Antiglobalizace (*Anti-globalization movement*) (Karmon 2009), a dále pak na konferenci z roku 2009 s názvem *The Beirut International Forum for Resistance, Anti-Imperialism, Solidarity between Peoples and Alternatives*, která se opět konala v Bejrútu (Karmon 2009).

5) *Utváření a účast na finančních tocích a investicích s různorodými aktéry v zahraničí.* Nestátní aktéři mohou sami získávat (či poskytovat) finance a investice od jiných hráčů z mezinárodního prostředí, s kterými spolupracují. Tato podpora od jiných aktérů jim posléze umožňuje financovat jejich cíle. Příkladem může být vzájemná finanční podpora mezi skupinami Boko Haram, Aš-Šabáb, Al-Káidou anebo bývalým tzv. Islámským státem (Abubakar 2017: 25). Právě Boko Haram mohla díky získaným penězům financovat svůj boj proti (nejenom) nigérijské vládě, neboť si bylo schopno zajistit zbraně a poslat své bojovníky do tréninkových center v jiných zemích (Pérouse de Montclos 2014: 140–141). Írán například poskytuje finanční podporu (nejen) Tálibánu (Schogol 2019). Dalším příkladem může být dle Neumanna (2011) spolupráce Hizballáhu s íránskou vládou a jejich společné investiční počínání v Latinské Americe. Jejich investice například proudí do Venezuely na projekty spojené s ropou a zemním plynem.

6) *Výměna vojenských technologií a výcvik jednotek s různorodými zahraničními partnery.* Pro nestátní aktéry je zisk vojenských technologií a výcvik vojenských jednotek zásadní otázkou přežití. Díky nim mohou totiž lépe vést svůj ozbrojený boj, naplňovat své politické cíle a například bránit své nabyté državy. Z těchto důvodů se skupiny snaží poohlížet po spojencích a jiných hráčích, kteří jim tyto výhody mohou poskytnout. Jednotky Boko Haram například získávaly výcvik v tréninkových táborech Al-Káidy anebo bývalého tzv. Islámského státu (Pérouse de Montclos 2014: 140–141). Hizballáh zase v rámci tzv. syrské krize asistoval Asadovu režimu s výcvikem jeho milic a na oplátku získal od Asada značný přísun nejrůznějších zbraní (Levitt 2013a). Dalším příkladem může být íránské počínání. Íránská vláda spolupracuje se skupinami jako Hamás, Tálibán či Islámský Džihád a podporuje je v jejich ozbrojeném boji s politickými cíli prostřednictvím dodávky technologií a zbraní (Amer 2018; Kissinger 2016: 163). Vedle toho Írán také podporuje svými dodávkami zbraní a jiných vojenských technologií jemenské rebely, a to konkrétně húťíjské milice (Saul, Hafezi a Georgy 2017).

Výše nastavenou a popsanou klasifikační třídu antodiplomatických aktivit je nyní zapotřebí otestovat na nějakém nestátním ozbrojeném aktérovi. Abych vskutku mohl konstatovat, že zkoumané zahraniční aktivity aktéra spadají do dané klasifikační třídy, tak je nutné, aby aktivity nebyly ojedinělého rázu, tzv. aby byly nejlépe setrvalé či opakující se.

5. Testování konceptu antodiplomacie na příkladu Hizballáh

Pro otestování konceptu antodiplomacie jsem zvolil politicko-militantní hnutí Hizballáh. Vzhledem k jeho dlouhodobému a stálému působení prostřednictvím rozmanitých aktivit jak v Libanonu a regionu Blízký východ, tak dokonce ve světě, jsem přesvědčen, že bude představuje velmi vhodnou případovou studii. K Hizballáhu v této práci přistupuji jako ke svébytnému aktérovi, nikoliv jako ke proxy skupině Íránu. Zahraniční aktivity budu mapovat od samotného vzniku skupiny v roce 1982 do roku 2019, díky čemuž se mi naskytne možnost zjistit, zdali některé jeho aktivity lze zařadit do konceptu antodiplomacie. Pro lepší zachycení a přehled budu nasbíraná zanalyzovaná data prezentovat níže v textu prostřednictvím tabulek, a to přesně podle vytyčené klasifikace antodiplomatických aktivit z předešlé kapitoly, tj. u *zřizování tzv. buněk* sleduji kde byly založeny, v jakém období, zda jsou (ne)oficiální a jejich přínos pro skupinu (tabulka č. 2); u *návštěvy zástupců nestátní skupiny v zahraničních regionech a státech* či u *jiných nestátních aktérů* sleduji, s jakým jiným aktérem zkoumaná skupina navázala kontakt, kdy, o jaké zástupce se jedná/lo a jaký post zastávají/li (tabulka č. 3); u *participace na mírových jednáních a procesech* zkoumám, s kým aktér jednal, kdy a pro obě strany plynoucí výsledek (tabulka č. 4); u *participace anebo organizace různých mezinárodních akcí, jako jsou mezinárodní konference, fóra, výstavy apod.* sleduji konkrétní typ akce, kdy se odehrála, jaký zástupce skupiny na ní vystoupil, co tam dělal/i a o jak vysoce postavené/ho jedince se jednalo (tabulka č. 5); u *utváření a účast na finančních tocích a investicích mezi různorodými aktéry* analyzuji, o jaké aktéry se jedná, období aktivity, finanční formu a přínos pro aktéry (tabulka č. 6); a v rámci *výměny vojenských technologií a výcviku jednotek* sleduji, o jaké strany (aktéry) se jedná, období a formu (tabulka č. 7). Na konec je důležité dodat, že následující prezentovaná data nepředstavují výčet aktivit Hizballáhu, ale výsledek vybraných zkoumaných zahraničních aktivit, které byly dohledatelné v relevantních zdrojích.

Tabulka 2. Zřizování tzv. buněk Hizballáhem

Kde	Funkční období	Neoficiální/ „oficiální“	Záměr / přínos
[1] Tzv. trojhraniční oblast (Latinská Amerika)	Polovina osmdesátých let 20. století – do současnosti	neoficiální	Nábor, zisk financí prostřednictvím ilegálních činností (praní peněz, padělání bankovek, pirátství a obchod s drogami).
[2] Okupovaná palestinská teritoria	*1992, dodnes	Neoficiální	Podpora palestinských skupin formou výcviku, dodávek zbraní a plánování akcí
[3] Severní Karolína (USA)	Odhalení a ukončení rokem 2000	Neoficiální	Finanční a materiální zisk Hizballáhu z ilegálních aktivit
[4] Německo	Odhalení 2002, 2004 a 2005	Oficiální působení prostřednictvím Orphan Project Lebanon	finance (fundraising) pro Hizballáh
[5] Egypt	Odhalení 2005, rozbita 2008	Neoficiální	Pašování zbraní a financí palestinským skupinám, výcvik
[6] Ázerbájdžán	Odhalení 2008	Neoficiální, tajná	
[7] Sýrie	*2011	„Oficiální“	tréninková centra, tábory a hlavní logistická základna v kontextu syrské krize, podpora militantních skupin jako Brigády Boží strany a česky Liga spravedlivých

Zdroj: Vlastní zpracování na základě analýzy dat: [1] Karmon (2002, 2009), Realuyo (2014), Neumann (2011); [2] Paz (2000), Daher (2016); [3] LA Times (2000); [4] Levitt (2013b); [5] Levitt (2014b); [6] ICT (2009); [7] Levitt (2014a), Pollak (2016), Blanford (2017).

Tabulka 3. Návštěvy zástupců Hizballáhu v zahraničních regionech a státech či u jiných nestátních aktérů

Kdo	Známa data	Zmapovaní zástupci stran	Portfolio
[1] Hizballáh – Írán	Ustavičně od roku 1985 do současnosti	Hassan Nasralláh	Generální tajemník (H)
		Sajjid Alím Chameneí	Íránský duchovní vůdce
		Kásim Sulejmání	velitel Íránské revoluční gardy
		Husajn Džabáří Ansáří	náměstek íránského ministra zahraničí
		Husajn Núrí-Hamadání	Íránský náboženský vůdce
[2] Hizballáh – Al-Káida	Polovina 90. let	Usáma Bin Ládín	Vůdce Al-Káidy
		Imád Mugníja	vrchní velitel militantního křídla a plánovač zahraničních akcí Hizballáhu
[3] OSN – Hizballáh	2000	Hassan Nasralláh	Generální tajemník (H)
		Kofi Annan	Generální tajemník OSN
[4] Hizballáh – Sýrie	Opakovaně od roku 2000	Hassan Nasralláh	Generální tajemník (H)
		Mustafa Badr ad-Dín	Hlavní velitel sil Hizballáhu (2008*)
		Bašár al-Asad	Prezident Sýrie
		Nespecifikovaní syrští zástupci	Kontext syrské krize
[5] Muslimské bratrstvo – Hizballáh	2004	Muhammad Mahdí Ákif	Vůdce MB
		Delegace Hizballáhu	vysoce postavení zástupci (nespecifikováno)
[6] USA – Hizballáh	2006	Američtí diplomati – např. Edward Peck	bývalý americký šéf mise v Iráku a velvyslanec v Mauretánii
		Hassan Nasralláh	Generální tajemník (H)
[7] Hizballáh – Írán – Sýrie	2010	Hassan Nasralláh	Generální tajemník (H)
		Bašár al-Asad	Prezident Sýrie
		Mahmúd Ahmadínežád	Prezident Íránu
[8] Katar – Hizballáh	2010, 2013	Šejk Haman bin Chalífa al-Thání	katarský emír
		Nespecifikovaní zástupci Hizballáhu	
	2014, 2016	Hassan Nasralláh	Generální tajemník (H)

[9] Hizballáh – Ruská federace		Mikhail Bogdanov	náměstek ruského ministra zahraničí
		Vojeňští zástupci Hizballáhu	Nespecifikováno, v rámci syrské krize
		Vojeňští zástupci Ruska	Nespecifikováno, v rámci syrské krize
[10] Hizballáh – Ansár Alláh	2018	Hassan Nasralláh	Generální tajemník (H)
		Muhammad Abd as-Saláme	vůdce Hútíjů
		Abdul Málík alAdžrí	vůdce Hútíjů
		Ibrahím al-Dajlámí	vůdce Hútíjů
[11] Irák – Hizballáh	2014	Núrí Málíkí	irácký premiér
		Hassan Nasralláh	Generální tajemník (H)

Zdroj: Vlastní zpracování na základě analýzy dat: [1] NCRI (2013), Salloukh (2014) Bassam (2017), Tehran Times (2017a, 2017b); [2] Kaplan (2006); [3] BBC (2000); [4] BBC (2010), Pollak (2016), Al Arabiya (2017), MEE (2017); [5] Levitt (2014b); [6] Democracy (2006), Wehrey a Thaler (2009), [7] BBC (2010), NCRI (2013); [8] First Post (2013); [9] Szakola (2016), Rosenfeld (2017); [10] Levitt (2018), Blanford (2017), Gutowski (2018), VOA (2018), AP NEWS (2018); [11] Daher (2016).

Tabulka č. 4. Participace Hizballáhu na mírových jednáních a procesech

Kdo	Kdy	Záměr / přínos
[1] Hizballáh – Izrael	2004	dohoda o výměně zajatců
[2] Hizballáh – Sýrie – Islámský stát	2017	tzv. Islámský stát měl předat pozůstatky libanonských zajatců výměnou za zprostředkování bezpečného návratu jeho bojovníků z držené enklávy na syrsko-libanonských hranicích
[3] Hizballáh – syrské povstalecké frakce	Nespecifikováno (období po výhře u Aleppa)	Jednání o návratu syrských uprchlíků například ze severního libanonského města Aarsal do oblasti Qalamúnu

Zdroj: Vlastní zpracování na základě analýzy dat: [1] Rabasa a Chalk (2006); [2] Al Arabiya (2017), MEE (2017); [3] Dubin (2017).

Tabulka 5. Participace Hizballáhu a/nebo organizace různých mezinárodních akcí Hizballáhem, jako jsou mezinárodní konference, fóra, výstavy apod.

Typ akce	Datum	Participace / organizace	Příspěvek
[1] Konference ohledně palestinské intifády v Teheránu	Duben 2001	participace	Hassan Nasralláh (generální tajemník Hizballáhu)
[2] Mezinárodní konference s názvem „Where Next for the Global Anti-War and Anti-Globalisation Movements?“	Září 2004	Participace a sponzor akce	Například Dr. Alí Fajád (předseda Akademického centra pro dokumentaci Hizballáhu)
[3] Mezinárodní konference s názvem „The Beirut International Forum for Resistance, Anti-Imperialism, Solidarity between Peoples and Alternatives“	2009	Participace a sponzor akce	Naím Kásim (zástupce generálního tajemníka Hizballáhu)

Zdroj: Vlastní zpracování na základě analýzy dat: [1] Rabasa a Chalk (2006); [2][3] Karmon (2009).

Tabulka č. 6. Utváření a účast na finančních tocích a investicích mezi Hizballáhem a různorodými aktéry

Kdo	Období	Forma finančních toků/investic	Záměr / přínos
[1] Írán – Hizballáh	*1982 do současnosti	Finanční podpora (od 100 do 300 milionů dolarů ročně), studentská stipendia, materiální pomoc (traktory a další technika)	Umocnění vzájemného vztahu, cesta k úspěchu Hizballáhu, a to jak na domácí, tak i zahraniční scéně, politické cíle Íránu, regionální politika, vybudování tajné optické sítě pro Hizballáh
[2] Hizballáh – palestinské skupiny (např. Hamás)	*90. léta do současnosti	Finanční (např. za rok 2004 cca 1 milion dolarů), vojenská a materiální podpora	Společné cíle skupin (Izrael)
[3] Katar – Hizballáh	*2006	Finanční podpora	Rekonstrukce šíitských vesnic zničených během války mezi Hizballáhem a Izraelem

[4] Hizballáh – Venezuela	*2011	Finanční investice	projekty spojené s ropou a zemním plynem

Zdroj: Vlastní zpracování na základě analýzy dat: [1] Azani (2006), Wehrey a Thaler (2009), DeVore (2012); [2] Azani (2006); [3] First Post (2013); [4] Neumanna (2011).

Tabulka č. 7. Výměna vojenských technologií a výcvik jednotek mezi Hizballáhem a jinými aktéry

Kdo	Období	Forma
[1] Írán – Hizballáh	*1982 do současnosti	Dodávky vojenských technologií (například rakety kat'úša), výcvik jednotek
[2] Hizballáh – Hamás	*1992	Tzv. Jednotka 1800 Hizballáhu koordinuje vojenskou spolupráci (výcvik, zbraně) pro Hamás
[3] Hizballáh – Islámský Džihád	*1992	Tzv. Jednotka 1800 Hizballáhu koordinuje vojenskou spolupráci (výcvik, zbraně) pro Islámský Džihád
[4] Hizballáh – Al-Káida	Polovina 90. let	Hizballáh měl zajistit členům Al-Káidy vojenský výcvik a poskytnout trhaviny. Na oplátku měla Al-Káida Hizballáhu poskytnout finance a lidskou sílu
[5] Hizballáh – Egyptský islámský džihád	90. léta	Výcvik jednotek Hizballáhem
[6] Hizballáh – alžírská Ozbroyená islámská skupina	90. léta	Výcvik jednotek Hizballáhem
[7] Hizballáh – irácké šíitské milice (Mahdího armáda, Asaíb Ahl al-Haq anebo Katáib Hizballáh)	*2003	Tzv. Jednotka 3800 Hizballáhu koordinuje vojenskou spolupráci (výcvik, zbraně) pro irácké šíitské skupiny
[8] Hizballáh – Ansár Alláh	2009*	Hizballáh zajišťuje rozsáhlou pomoc skupině (výcvik, zbraně)
[9] Ruská federace – Hizballáh	2016	Rusko poskytlo Hizballáhu vojenskou materiální „pomoc“ (taktické rakety s dlouhým doletem, laserem naváděné střely anebo protitankový střely), sdílení zpravodajských informací
[10] Hizballáh – Al-Harakat Islamíja fí Najdžíríja (Nigérie)	*2018	Hizballáh poskytuje ideologické a vojenské tréninky nigérijským šíitům
[11] Hizballáh – hnutí Polisario (Maroko)	*2018	Hizballáh skupině zprostředkovává výcvik a vyzbrojování prostřednictvím iránského velvyslanectví ve vedlejší Alžírsku

Zdroj: Vlastní zpracování na základě analýzy dat: [1] Wehrey a Thaler (2009), Blanford (2017), Levitt (2018); [2] Paz (2000), Oseran (2013); [3] Paz (2000); [4] Kaplan (2006); [5] Karmen (2002); [6] Karmen (2002); ICT (2009), [7] Daher (2016), Daoud (2016); [8] Blanford (2017), The National (2018), Levitt (2018); [9] Rosenfeld (2016); [10] Alami (2018a, 2018b); [11] Jones a King (2018), Mouzahem (2018).

6. Závěr

Podstatu textu představovala myšlenka, že by se na nestátní ozbrojené aktéry mělo začít nahlížet jako na svébytné aktéry v mezinárodních vztazích, neboť i oni jsou schopni vykonávat takové zahraniční aktivity, které bychom mohli označit za jejich vlastní „diplomacii“. Z tohoto důvodu bylo mým cílem předložit nové konceptuální pojetí zahraničních aktivit nestátních ozbrojených aktérů a započít tak debatu, která se týká otázky, zdali jsme schopni koncipovat takové zahraniční aktivity nestátních ozbrojených aktérů, které se blíží státní diplomacii, a pokud ano, pak jakým způsobem toho lze dosáhnout.

I přes původní vyloučení ustálených badatelských konceptů souvisejících dominantně s násilnými aktivitami nestátních ozbrojených aktérů (terorismus, povstalectví atd.) se k zodpovězení otázky nabízela jiná možnost, a to koncept paradiplomacie, tedy koncept nenásilných zahraničních aktivit tzv. substátních aktérů. Jak jsem však popsal v druhé části textu, tak nelze celkový konceptuální rámec paradiplomacie uplatnit na nestátní ozbrojené aktéry, neboť by došlo k narušení jeho strukturální analytické roviny (koncept je vystavěný na substátních aktérech, tedy aktérech spadajících do hierarchického uspořádání státu, narušení významu „para“ atd.). I přesto jsem však došel k závěru, že se lze výzkumem a teorií paradiplomacie značně inspirovat a mnohé poznatky aplikovat/přenést směrem k nestátním ozbrojeným aktérům.

Před samotnou aplikací paradiplomatických znalostí však bylo stále zapotřebí vytvořit takový koncept, který by byl vhodný pro výzkum zahraničních aktivit nestátních ozbrojených aktérů. A tím se stala mnou navrhovaná antodiplomacie. Termín „antodiplomacie“ jsem zvolil se zřetelem k tomu, že zahraniční aktivity nestátních aktérů jsou nesouběžné, někdy protichůdné, a dokonce až ve střetu zájmu s oficiální zahraniční politikou států, v kterém se nacházejí. Antodiplomacii jsem následně nadefinoval jako *„zahraniční kontakty, aktivity, vztahy a akce nestátních aktérů s jinými jednotkami za účelem dosažení ekonomických, kulturních, politických a jakýchkoli jiných typů výhod, přičemž tato jednání jsou jiná vůči oficiální zahraniční politice státu, na jehož území se nacházejí.“* Při následovném vytváření klasifikace antodiplomatických aktivit (tj. typologie zahraničních aktivit nestátních ozbrojených aktérů) se zužitkovaly nabyté znalosti z paradiplomatických studií (viz klasifikace paradiplomatických aktivit A. Kuznetsova). Klasifikace antodiplomatických aktivit, popsaná ve třetí kapitole, obsahuje celkem šest typů zahraničních aktivit, a to konkrétně 1) *zřizování tzv. buněk v zahraničí* (obdobné k substátním aktérům), 2) *návštěvy zástupců nestátní skupiny u představitelů jiných států či u jiných nestátních aktérů* (stejně jako substátní aktéři), 3) *participace na mírových jednáních a procesech v zahraničí, mimo jejich stát* (rozdílné od substátních aktérů), 4) *participace anebo organizace různých mezinárodních akcí, jako jsou mezinárodní konference, fóra, výstavy apod.* (stejně jako substátní aktéři), 5) *utváření a*

účasť na finančných točích a investíciách s rôznorodými aktérmi v zahraničí (obdobné k substátnym aktérom), a 6) výmena vojenských technológií a výcvik jednotiek s rôznorodými zahraničnými partnermi (rozdielne od substátnych aktérů).

Poté čo som mal nové konceptuálne pojetie zahraničných aktivít nestátnych ozbrojených aktérů – antodiplomacii – tak nezbyvalo nič iného než jej otestovať na prípadovej štúdií Hizballáhu. Ukázalo sa, že u tohoto zkoumaného aktéra môžeme identifikovať všetky klasifikačné typy antodiplomatických aktivít. To znamená, že Hizballáh je vhodným príkladom nestátného ozbrojeného aktéra, ktorý spĺňa kritéria antodiplomacie vo všetkých bodoch. Zároveň je však dobré dodať, že Hizballáh predstavuje akýsi *sui generis* typ na poli nestátnych ozbrojených aktérů. Jeho vývojová křivka šla totiž celou inou cestou (podpora od Íránu, vnútroštátna situácia v Libanone atď.), než tomu bolo u obdobných aktérů (viz Boko Haram, ISIS a ďalší). I preto bolo mapovanie jeho antodiplomatických aktivít jednoduchšie. Data u iného aktéra, než je Hizballáh, by mohli byť totiž nedostupné, nerelevantné atď., vzhľadom k všeobecnej netransparentnosti týchto nestátnych aktérů. Táto realita je dle môjho názoru najväčšou výzvou pre ďalšie prípadové štúdie v kontexte skúmania zahraničných aktivít nestátnych ozbrojených aktérů.

Seznam zdrojů

- Abubakar, D. 2017. „From Sectarianism to Terrorism in Northern Nigeria: A Closer Look at Boko Haram.“ In: C. Varin a D. Abubakar (eds.). *Violent Non-State Actors in Africa* London: Palgrave MacMillan, 17–48. https://doi.org/10.1007/978-3-319-51352-2_2
- Al Arabiya 2017. „Hezbollah leader says he met Assad in Syria over ISIS evacuation.“ *Al Arabiya.com*, 31. 8. 2017. [online]. [cit. 19. 4. 2022]. Available at: <http://english.alarabiya.net/en/News/middle-east/2017/08/31/ISIS-hands-over-Iranian-s-remains-in-deal-with-Hezbollah.html>
- Alami, M. 2018a. „Is Iran replicating Lebanon model in southern Syria?“ *Middle East Institute*, 31. 8. 2018. [online]. [cit. 16. 3. 2020]. Available at: <https://www.mei.edu/publications/iran-replicating-lebanon-model-southern-syria>
- Alami, M. 2018b. „Hezbollah allegedly training Nigeria Shiites to expand influence in West Africa.“ *Middle East Institute*, 5. 6. 2018. [online]. [cit. 11. 3. 2020]. Available at: <https://www.mei.edu/publications/hezbollah-allegedly-training-nigerian-shiites-expand-influence-west-africa>
- Amer, A. A. 2018. „What is behind the Hamas-Iran rapprochement?“ *Aljazeera.com*, 26. 7. 2018. [online]. [cit. 23. 2. 2020]. Available at: <https://www.aljazeera.com/indepth/opinion/hamas-iran-rapprochement-180725150509789.html>
- AP NEWS 2018. „Hezbollah leader meets with Yemeni rebels.“ *Apnews.com*, 19. 8. 2018. [online]. [cit. 9. 3. 2020]. Available at: <https://apnews.com/3566cf0205754788aeac006d5d9c3611/Hezbollah-leader-meets-with-Yemeni-rebels>
- Arabnews 2020. „Hamas to join Palestinian leadership meeting against Trump plan.“ *Arabnews.com*, 28. 1. 2020. [online]. [cit. 22. 2. 2020]. Available at: <https://www.arabnews.com/node/1619291/middle-east>
- Atkey, R. 1971. „The role of Provinces in International Affairs.“ *International Journal* 26 (1): 249–273. <https://doi.org/10.1177/002070207102600115>

- Azani, E. 2006. *Hezbollah, a Global Terrorist Organization*. International Institute for Counter-Terrorism. [online]. [cit. 9. 4. 2020]. Available at: <https://www.ict.org.il/Article/960/Hezbollah-a-Global-Terrorist-Organization#gsc.tab=0>
- Bauer, W. 2016. *Ukradené divky: Boko Haram a teror v srdci Afriky*. Praha: Grada Publishing.
- Bassam, L. 2017. „Hezbollah emerges a winner from Mideast turmoil, alarming foes.“ *Reuters.com*, 30. 11. 2017. [online]. [cit. 25. 3. 2020]. Available at: <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-hezbollah/hezbollah-emerges-a-winner-from-mideast-turmoil-alarming-foes-idUSKBN1DU10C>
- BBC 2000. „Annan to meet Hezbollah leader.“ *BBC.com*, 22. 6. 2000. [online]. [cit. 9. 3. 2020]. Available at: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/798127.stm
- BBC 2010. „Hezbollah chief Nasrallah meets Ahmadinejad in Syria.“ *BBC.com*, 26. 2. 2010. [online]. [cit. 10. 11. 2020]. Available at: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/8539178.stm, 10. 11. 2020
- BBC 2015. „Profile: Al-Qaeda in the Arabian Peninsula.“ *BBC.com*, 16. 6. 2015. [online]. [cit. 3. 12. 2020]. Available at: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-11483095>
- Blanford N. 2017. „Hezbollah’s Evolution – From Lebanese Milita to Regional Player.“ *Middle East Insitute*, 28. 11. 2017. [online]. [cit. 15. 2. 2020]. Available at: https://www.mei.edu/sites/default/files/publications/PP4_Blanford_Hezbollah.pdf
- Bowen, J. 2020. „Trump's Middle East peace plan: 'Deal of the century' is huge gamble.“ *BBC.com*, 29. 1. 2020. [online]. [cit. 22. 2. 2020]. Available at: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-51263815>
- Cornago, N. (2014). *Antodiplomacy: International public sphere and the uses of counter-concepts for political contestation*. Bielefeld: The 17th International Conference on the History of Concepts.
- Daher, J. 2016. *Hezbollah – The Political Economy of Lebanon’s Party of God*. London: Pluto Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctt1gk07vx>
- Daoud, D. 2016. *Hezbollah fighters train Iraqi Shiite militants near Mosul*. Longwarjournal.org. [online]. [cit. 25. 3. 2020]. Available at: <https://www.longwarjournal.org/archives/2016/11/hezbollah-fighters-train-iraqi-shiite-militants-near-mosul.php>
- DemocracyNow 2006. „National Exclusive: Hezbollah Leader Hassan Nasrallah Talks With Former US Diplomats on Israel, Prisoners and Hezbollah’s Founding.“ *Democracynow.org*, 28. 7. 2006. [online]. [cit. 9. 3. 2020]. Available at: https://www.democracynow.org/2006/7/28/national_exclusive_hezbollah_leader_hassan_nasrallah
- Dubin, R. 2017. „Hezbollah’s Diplomacy in Qalamoun.“ *Atlanticcouncil.org*, 1. 3. 2017. [online]. [cit. 9. 3. 2020]. Available at: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/syriasource/hezbollah-s-diplomacy-in-qalamoun/>
- Duchacek, I. D. 1984. „The International Dimension of Subnational Self-Government.“ *Publius* 14 (4): 5–31. <https://doi.org/10.2307/3330188>
- Duchacek, I. D. 1986. *The Territorial Dimension of Politics: Within, Among and Across Nations*. London: Westview Press. <https://doi.org/10.4324/9780429315244>
- First Post 2013. „Hezbollah chief says he met Qatari envoy recently.“ *Firstpost.com*, 4. 12. 2013. [online]. [cit. 9. 3. 2020]. Available at: <https://www.firstpost.com/world/hezbollah-chief-says-he-met-qatari-envoy-recently-1265255.html>
- Gutowski A. 2018. *Hezbollah’s Nasrallah meets with Houthi leadership*. Longwarjournal.org. [online]. [cit. 9. 3. 2020]. Available at: <https://www.longwarjournal.org/archives/2018/08/nasrallah-houthi.php>
- Chikhi, L. 2016. „U.S. on watch for Islamic State dispersing in Libya: official.“ *Reuters.com*, 1. 12. 2016. [online]. [cit. 24. 3. 2020]. Available at: <https://www.reuters.com/article/us-libya-security-usa-idUSKBN13Q4PT>
- ICT 2009. „President of Yemen: The Hezbollah organization is supplying military and logistical training to the Yemenite Al-Khawthi group, which is striving to topple the régime.“ *International Institute for*

- Counter-Terrorism*. [online]. [cit. 9. 4. 2020]. Available at: https://www.ict.org.il/UserFiles/JWVG_Hezbollah_Yemen.pdf
- Jackson, T. 2017. „Paradiplomacy and political geography: The geopolitics of substate regional diplomacy.“ *Geography Compass* 12 (2): 1–11. <https://doi.org/10.1111/gec3.12357>
- Jones, G. a King, L. 2018. „Morocco severs ties with Iran, accusing it of backing Polisario Front.“ *Reuters.com*, 1. 5. 2018. [online]. [cit. 26. 3. 2020]. Available at: <https://www.reuters.com/article/us-morocco-iran/morocco-severs-ties-with-iran-accusing-it-of-backing-polisario-front-idUSKBN1I23VF>
- Joscelyn, T. 2016. „Analysis: Al Nusrah Front rebrands itself as Jabhat Fath Al Sham.“ *Longwarjournal.org*. [online]. [cit. 24. 3. 2020]. Available at: <https://www.longwarjournal.org/archives/2016/07/analysis-al-nusrah-front-rebrands-itself-as-jabhat-fath-al-sham.php>
- Kamiński, T. 2018. „Paradiplomacy – Discourse Analysis and Research Conceptualization.“ In: M. Pietrasiak a G. Bywalec (eds.), *Paradiplomacy in Asia: Case studies of China, India and Russia*. Łódź: University Press, Łódź, 11–37. <http://dx.doi.org/10.18778/8088-615-5.02>
- Kaplan, E. 2006. „The Al-Qaeda-Hezbollah Relationship.“ *Council on Foreign Relations*. [online]. [cit. 1. 3. 2020]. Available at: <https://www.cfr.org/backgrounder/al-qaeda-hezbollah-relationship>.
- Karmon, E. 2009. „Iran and its Proxy Hezbollah: Strategic Penetration in Latin America.“ *International Institute for Counter-Terrorism*. [online]. [cit. 11. 4. 2020]. Available at: <https://www.ict.org.il/Article.aspx?ID=1060#gsc.tab=0>
- Keating, M. 1999. „Regions and international affairs: Motives, opportunities and strategies.“ *Regional & Federal Studies* 9 (1): 1–16. <https://doi.org/10.1080/13597569908421068>
- Kirkpatrick, D. D. 2014. „Militant Group in Egypt Vows Loyalty to ISIS.“ *New York Times*, 10. 11. 2014. [online]. [cit. 24. 3. 2020]. Available at: http://www.nytimes.com/2014/11/11/world/middleeast/egyptian-militant-group-pledges-loyalty-to-isis.html?_r=2
- Kissinger, H. 2016. *Uspořádání světa*. Praha: Prostor.
- Kuznetsov, A. S. 2015. *Theory and Practice of Paradiplomacy: Subnational governments in international affairs*. New York: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315817088>
- LA Times 2000. „18 Accused of Cigarette Smuggling to Fund Hezbollah.“ *Los Angeles Times*, 22. 7. 2000. [online]. [cit. 14. 4. 2020]. Available at: <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-2000-jul-22-mn-57451-story.html>
- Levitt, M. 2013a. „The Hezbollah Connection in Syria and Iran.“ *Council on Foreign Relations*. [online]. [cit. 23. 2. 2020]. Available at: <https://www.cfr.org/interview/hezbollah-connection-syria-and-iran>.
- Levitt, M. 2013b. „Hezbollah’s Organized Criminal Enterprises in Europe.“ *Perspectives on Terrorism* 7 (4): 27–40.
- Levitt, M. 2014a. „Hezbollah’s Syrian Quagmire.“ *PRISM* 5 (1): 100–115.
- Levitt, M. 2014b. „Hezbollah’s Man in Egypt.“ *Perspectives on Terrorism* 8 (2): 24–35.
- Levitt, M. 2018. „Hezbollah’s International Presence and Operations.“ *AJC*, 31. 8. 2018. [online]. [cit. 22. 2. 2020]. Available at: <https://www.ajc.org/news/hezbollahs-international-presence-and-operations>
- Masters, J. a Laub, Z. 2014. „Hezbollah.“ *Council on foreign relations*. [online]. [cit. 22. 2. 2020]. Available at: <https://www.cfr.org/backgrounder/hezbollah>
- MEE 2017. „Hezbollah chief Hassan Nasrallah met with Assad over IS convoy.“ *Middleeasteye.net*, 1. 9. 2019. [online]. [cit. 9. 2. 2020]. Available at: <https://www.middleeasteye.net/fr/news/hezbollah-chief-hassan-nasrallah-meets-assad-over-convoy-401326529>
- MEMO 2019. „Top Hamas delegation arrives in Cairo for talks.“ *Middle East Monitor*, 3. 12. 2019. [online]. [cit. 25. 2. 2020]. Available at: <https://www.middleeastmonitor.com/20191203-top-hamas-delegation-arrives-in-cairo-for-talks/>

- MEMO 2020. „Islamic Jihad, Hamas accept Abbas invite to meet following US deal.“ *Middleeastmonitor.com*, 29. 1. 2020. [online]. [cit. 18. 2. 2020]. Available at: <https://www.middleeastmonitor.com/20200129-islamic-jihad-hamas-accept-abbas-invite-to-meet-following-us-deal/>
- Mouzahem, H. 2018. „Morocco-Algeria tensions flare over claims of Hezbollah support to Polisario.“ *Al-Monitor.com*, 22. 5. 2018. [online]. [cit. 22. 2. 2020]. Available at: <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2018/05/lebanon-hezbollah-support-polisario-algeria-iran-morocco.html>
- NCRI 2013. „Hassan Nasrallah meets Khamenei in secret visit to Iran.“ *Ncr-iran.org*, 21. 4. 2013. [online]. [cit. 9. 3. 2020]. Available at: <https://www.ncr-iran.org/en/news/terrorism-fundamentalism/13460-hassan-nasrallah-meets-khamenei-in-secret-visit-to-iran.html>
- Neumann, V. 2011. „The New Nexus of Narcoterrorism: Hezbollah and Venezuela.“ *Foreign policy research institute*, 3. 12. 2011. [online]. [cit. 22. 1. 2020]. Available at: <https://www.fpri.org/article/2011/12/the-new-nexus-of-narcoterrorism-hezbollah-and-venezuela/>
- Oseran, S. 2013. „Hezbollah-Hamas Cooperation: Motivations, Manifestations and Future Outlook.“ International Institute for Counter-Terrorism. [online]. [cit. 22. 2. 2020]. Available at: <https://www.ict.org.il/UserFiles/ICTWPS%20-%20Shai%20Oseran%20-%2024.pdf>
- Paquin, L. 2017. „Federalism, Paradiplomacy and Foreign Policy: A case of Mutual Neglect.“ *International Negotiation* 22: 183–204. <https://doi.org/10.1163/15718069-22001133>
- Paz, R. 2000. „Hizballah and Fatah: a New Alliance against Israel.“ *International Institute for Counter-Terrorism*. [online]. [cit. 9. 4. 2020]. Available at: (<http://www.ict.org.il/Article.aspx?ID=792#gsc.tab=0>)
- Pérouse de Montclos, M.-A. 2014. „Boko Haram and politics: From insurgency to terrorism.“ In: M.-A. Pérouse de Montclos (ed.). *Boko Haram: Islamism, politics, security and the state in Nigeria*. Leiden: African Studies Centre, 135–157.
- Pollak N. 2016. „The Transformation of Hezbollah by its involvement in Syria.“ *The Washington Institute for Near East Policy* 35: 1–22.
- Rabasa, A. a Chalk, P. a kol. 2006. *Beyond al-Qaeda: Part 2, The Outer Rings of the Terrorist Universe*. Pittsburgh: Rand Corporation.
- RFE 2019. „Hosting Taliban Delegates, Russia Calls For Withdrawal Of Foreign Forces From Afghanistan.“ *RadioFreeEurope*, 28. 5. 2019. [online]. [cit. 22. 3. 2020]. Available at: <https://www.rferl.org/a/taliban-envoys-arrive-in-moscow-to-meet-afghan-politicians-tribal-elders/29967224.html>
- Rosenfeld, J. 2017. „Russia Is Arming Hezbollah, Say Two of the Group’s Field Commanders.“ *TheDailyBeast.com*, 11. 1. 2016. [online]. [cit. 14. 2. 2020]. Available at: <https://www.thedailybeast.com/russia-is-arming-hezbollah-say-two-of-the-groups-field-commanders>
- Salloukh, B. F. 2014. „Where next for Hezbollah: resistance or reform?“ *Accord* 25: 100–104.
- Saul, J., Hafezi, P. a Georgy, M. 2017. „Exclusive: Iran steps up support for Houthis in Yemen’s war – sources.“ *Reuters.com*, 21. 3. 2017. [online]. [cit. 24. 2. 2020]. Available at: <https://www.reuters.com/article/us-yemen-iran-houthis/exclusive-iran-steps-up-support-for-houthis-in-yemens-war-sources-idUSKBN16S22R>
- Schiavon, J. A. 2019. *Comparative paradiplomacy*. New York: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781351012317>
- Schneckener, U. 2007. „Armed Non-State Actors and the Monopoly of Force.“ In: A. Bailes, U. Schneckener a H. Wulf (eds.). *Revisiting the State Monopoly on the Legitimate Use of Force*. Geneva: Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces, 10–18.
- Schneckener, U. a Hofmann, C. 2011. „Engaging non-state armed actors in state- and peace-building: options and strategies.“ *International review of the Red Cross* 93 (883): 1–19. <https://doi.org/10.1017/S1816383112000148>

- Schogol, J. 2019. „Iran supports the Taliban with weapons, training, and money, Pentagon report says.“ *Taskandpurpose.com*, 19. 11. 2019. [online]. [cit. 22. 3. 2020]. Available at: <https://taskandpurpose.com/news/iran-supports-taliban>
- Soldatos, P. 1990. „An Explanatory Framework for the Study of Federated States as Foreign-policy Actors.“ In: H. J. Michelmann a P. Soldatos (eds.). *Federalism and International Relations: The Role of Subnational Units*. Oxford: Clarendon Press, 34–53.
- Staff, T. 2019. „Delegation of senior Hamas officials arrives in Tehran.“ *Timesofisrael.com*, 20. 7. 2019. [online]. [cit. 22. 3. 2020]. Available at: <https://www.timesofisrael.com/delegation-of-senior-hamas-officials-arrives-in-tehran/>
- Staff, T. 2020. „Hamas to join Palestinian leadership meeting against Trump plan – officials.“ *Timesofisrael.com*, 28. 1. 2020. [online]. [cit. 22. 4. 2020]. Available at: <https://www.timesofisrael.com/hamas-to-join-palestinian-leadership-meeting-against-trump-plan-officials/>
- Szakola, A. 2016. „Hezbollah and Russia in first direct military meeting: report.“ *Now*, 24. 11. 2016. [online]. [cit. 22. 2. 2020]. Available at: <http://now.mmedia.me/lb/en/NewsReports/567517-hezbollah-and-russia-in-first-direct-military-meeting-report>
- Tau, B. 2012. „Muslim Brotherhood delegation meets with White House officials.“ *Politico.com*, 4. 4. 2012. [online]. [cit. 24. 3. 2020]. Available at: <https://www.politico.com/blogs/politico44/2012/04/muslim-brotherhood-delegation-meets-with-white-house-officials-119647>
- Tehran Times 2017a. „Iranian official meets Hezbollah chief.“ *TehranTimes.com*, 22. 8. 2017. [online]. [cit. 9. 3. 2020]. Available at: <https://www.tehrantimes.com/news/416160/Iranian-official-meets-Hezbollah-chief>
- Tehran Times 2017b. „Hezbollah chief, gran ayatollah meet in Lebanon.“ *TehranTimes.com*, 16. 9. 2017. [online]. [cit. 20. 2. 2020]. Available at: <https://www.tehrantimes.com/news/416808/Hezbollah-chief-grand-ayatollah-meet-in-Lebanon>
- The Guardian 2009. „Clare Short criticised over parliament invitation to Hamas leader.“ *theguardian.com*, 22. 4. 2009. [online]. [cit. 22. 2. 2020]. Available at: <https://www.theguardian.com/politics/2009/apr/22/clare-short-hamas-meeting>
- VOA. 2018. „Hezbollah Leader Meets with Yemeni Rebels.“ *Voanews.com*, 19. 8. 2018. [online]. [cit. 14. 3. 2020]. Available at: <https://www.voanews.com/world-news/middle-east-dont-use/hezbollah-leader-meets-yemeni-rebels>
- Wehrey, F. a Thaler, D. 2009, eds. *Dangerous But Not Omnipotent: Exploring the Reach and Limitations of Iranian Power in the Middle East*. RAND Corporation.